

VIJEĆU FILOLOŠKOG FAKULTETA

Odlukom Vijeća Filološkog fakulteta br. 01-4041, od 31. 12. 2021. godine, imenovana je Komisija za ocjenu master rada „Narativizacija traume u romanima G. Svifta: između *Ich*-forme i višeglasja” kandidatkinje Magdalene Burzanović (br. indeksa 5/20), Studijski program za engleski jezik i književnost, u sljedećem sastavu: prof. dr Vanja Vukićević-Garić, prof. dr Janko Andrijašević i prof. dr Saša Simović. Komisija Vijeću podnosi Izvještaj o ocjeni master rada.

IZVJEŠTAJ O OCJENI MASTER RADA

Master rad kandidatkinje Magdalene Burzanović, naslovljen „Narativizacija traume u romanima G. Svifta: između *Ich*-forme i višeglasja” ima sedamdeset jednu stranicu i, uz osnovne informacije o kandidatkinji, sažetak sa ključnim riječima i sadržaj, strukturisan je kroz sljedeće cjeline: „Uvod“, četiri glavna poglavlja, zatim „Zaključak“ i, na kraju, „Bibliografiju”. Poglavlja pod naslovima „Narativizacija traume u književnosti”, „*Ich*-forma u djelu *Močvara*” i „Višeglasje u romanu *Posljednja tura*” podijeljena su u više potpoglavlja, dok je poglavlje „Poređenje efekta narativizacije trauma iz jedne i više perspektiva” dato kao cjelovit i nepodijeljen segmenat koji nastavlja, produbljuje i sumira analizu, prethodeći zaključku.

Kratak prikaz rada

Nakon „Uvoda”, u kojem se najavljuje i sažeto obrazlaže predmet rada, njegov značaj, kao i glavna istraživačka pitanja koja će biti u fokusu analize, kandidatkinja pruža detaljan pregled teorija traume i problema njene narativizacije. Uspostavljajući precizan teorijski okvir, Burzanović višestranu i na osnovu mišljenja različitih kritičara definiše i objašnjava pojam traume, obim njenog uticaja, potrebu za njenim predstavljanjem, kao i sredstva i tehnike njene reprezentacije u književnosti. Ona ukazuje na važnost narativizacije traume i na ciljeve te narativizacije, kritički upoređujući i komentarišući suprotstavljene stavove teoretičara kada je riječ o ograničenjima i potencijalima narativa kao sredstva za predstavljanje trauma, posebno akcentujući njegove terapeutske aspekte. Posljednji dio ovog poglavlja uvodi temu povezanosti naracije i istorije, kao i ulogu naracije u osvjetljavanju bitnih događaja iz individualne i kolektivne prošlosti, na što se skladno nadovezuju centralni djelovi rada, posvećeni romanima Grejema Svifta (Graham Swift, 1949).

U poglavlju koje slojevito tretira temu narativizacije traume u Sviftom poznatom romanu *Močvara* (*Waterland*, 1983), Magdalena Burzanović analizira pripovjednu situaciju u prvom licu i njene specifičnosti u pogledu prenošenja i verbalizacije traumatskog iskustva. Glavni lik i narrator ovog romana, Tom Krik, ujedno je i profesor istorije, te kandidatkinja efikasno povezuje psihološku i naratološku analizu sa socio-filozofskim stavovima o cikličnosti istorije, navodeći ilustrativne djelove romana kao potvrdu svoje teze o Krikovom traganju za svrhom i osjećajem sveobuhvatnosti koji je moguće dostići u retrospektivoj auto-naraciji. Baveći se sagledavanjem Krikovog mišljenja o istoriji i njenoj vezi sa narativizacijom trauma, ovo poglavlje ispituje granice između realnosti i imaginacije, kao i između narativne

prošlosti i sadašnjosti u kojoj se glavni lik nalazi. Pored toga, data je i analiza drugih likova u kontekstu njihove borbe i pokušaja da zaborave i potisnu traumatske događaje, nasuprot Tomu Kriku koji o njima teoretiše, što učvršćuje pretpostavku o pozitivnom potencijalu narativa da olakša, ako ne i izliječi, traumu.

Sljedeće poglavlje rada bavi se analizom još jednog nagrađivanog i, kako od kritičara, tako i od šireg kruga čitalaca, visoko ocijenjenog Swiftog romana – *Posljednja tura* (*Last Orders*, 1996). Podijeljeno je, takođe, na više potpoglavlja, pri čemu je svako posvećeno specifičnom pripovjedačkom glasu i vizuri pojedinačnih likova, budući da narativni pluralizam ovdje ima važnu ulogu u kohezivnom prevazilaženju različitih i povezanih trauma. Kako je unutrašnji monolog u ovom romanu dominantan pripovjedni oblik, Burzanović ispituje njegove karakteristike, razlike i sličnosti u idiomu likova, povezujući odlike njihovog jezičkog izraza sa njihovim psihološkim strukturama i, nadalje, njihovom potrebom da premoste jaz prozrokovan bolnim iskustvima iz prošlosti i nespornostima u sadašnjosti.

U pretposljednem poglavlju ove master teze, kandidatkinja Burzanović nastavlja i zaključuje diskusiju o različitim pripovjedno-formalnim izborima u Swiftovim romanima, upoređujući efekte koje narativ ima kad se koristi rekonstrukcijom traumatskih događaja kroz perspektivu jednog lika (*Močvara*) i, sa druge strane, kad je ta rekonstrukcija data iz perspektiva više likova (*Posljednja tura*). Dok se u prvom slučaju, kroz pripovjednu *Ich*-formu, glavni lik i narator sâm suočava sa teretom sopstvene i prošlosti, takođe sâm nalazeći i terapijski potencijal u tom suočavanju, u drugom djelu narativno višeglasje mozaički gradi jednu složenu cjelinu koja i za čitaoca višestrano i obuhvatno osvjetljava pripovijedana iskustva, efektno ukazujući na mogućnost iscjeljenja kod različitih likova.

„Zaključak” ove master teze skladno i lucidno sumira uvide do kojih se došlo razradom teme u prethodnim poglavljima, podsjećajući na značaj narativizacije trauma u današnjem svijetu i upućujući, takođe, na dalje moguće pravce u istraživanju ovog problema, kako u književnim tako i u van-književnim tekstovima, naročito imajući u vidu tehnološki razvoj i mogućnosti informatičkih zapisa kao novih vidova iskazivanja traume.

Ciljevi i istraživačka pitanja

Glavni cilj ovog master rada bio je da istraži i potvrdi postavljenu hipotezu o pozitivnom potencijalu narativa o traumi, koji se namaće kao jedno od rješenja za predstavljanje i prevazilaženje trauma, što je naročito estetski i formalno efektno dočarano i uobličeno u romanima jednog od najistaknutijih savremenih proznih pisaca u Velikoj Britaniji, Grejema Svifta. U radu se detaljno analizirao motiv pritiska prošlosti na sadašnjost, problem cikličnosti istorije, zatim odlike retrospektivnih naracija u prvom licu, analiza samih likova u romanima *Močvara* i *Posljednja Tura*, kao i pitanje povezanosti nelinearnih narativnih struktura i narativnog višeglasja sa potpunijim razumijevanjem, predstavljanjem i osvjetljavanjem traume od strane likova i čitalaca. Uvažavajući različite stavove o tome da li se trauma može predstaviti i prevazići naracijom, rad je za cilj imao i da kroz analizu pomenutih romana istakne vezu između porodične, društvene i individualne istorije i da ukaže na neraskidivu uzročno-posljedičnu vezu između kolektivne i individualne traume, koja se ogleda i u samom pripovijedanju, to jest, u višestrukim pripovjedačima koji se oglašavaju u prvom licu. U uskoj vezi sa tim, on je bio usredsređen i na pitanja o značaju odgonetanja traumatskih iskustava za dalji razvoj likova, na takav način da im ta traumatska iskustva, putem naracije i auto-naracije, posluže kao sredstvo za napredak i, kako

kandidatkinja ističe, za „stvaranje sveobuhvatne priče koja će pružiti utjehu i omogućiti svakom pojedincu da se sačuva od besmisla i beznada života”.

Metode primijenjene u istraživanju

Magdalena Burzanović u ovom master radu koristi prepoznatljive i dobro oprobane metode kada je nauka o književnosti u pitanju, oslanjajući se na najvažniju i recentnu literaturu o narativizacije traume, kao i na najrelevantnije književno-teorijske studije o romanima Grejema Svifta.

Na samom početku, metodom prikupljanja, selektovanja, razmatranja i upoređivanja dosadašnjih teorijskih istraživanja o narativizaciji trauma, kandidatkinja pravi jasan i precizan uvod koji definiše i objašnjava pojam traume, obim njenog uticaja, potrebu za njenim tekstualnim predstavljanjem i pripovjedno-strukturna sredstva njenog predstavljanja. Zatim se metodom dublje opservacije prikupljene građe postavlja osnovno pitanje, odnosno hipoteza ovog rada, koja se odnosi na mogućnost sticanja osjećaja sveobuhvatnosti kroz narativ nakon traumatskog iskustva. Unutrašnjim pristupom književnom tekstu, pomnim čitanjem i induktivnom metodom analiziraju se elementi Sviftovih romana, kao i narativna sredstva putem kojih se u njima prenosi unutrašnja i spoljašnja borba likova sa traumatskim iskustvima i na taj način se dolazi do zaključaka o značaju narativizacije traume – u književnosti, i uopšte. Prilikom analiziranja romana i navođenjem funkcionalnih citata, Burzanović deskriptivnom metodom objašnjava i opisuje različite segmente ovog problema, dok eksplikativnom naratološkom analizom određuje specifična svojstva narativa o traumi, odnosno, ispituje mogućnost stvaranja osjećaja sveobuhvatnosti kroz pripovijedanje. Imajući u vidu činjenicu da se Sviftovi romani bave veoma kompleksnom psihološkom pojavom, u radu se, očekivano i neminovno, prilikom analize likova koristio psihološki pristup. Ključan je već pomenuti unutrašnji tekstualno-naratološki pristup, odnosno analiza pripovjedne *Ich*-forme i polifonije, kao i veze među njima, te dubljih implikacija ovakvih formalnih izbora za povezivanje teme individualnih sa kolektivnim traumama.

Veoma važno mjesto u radu zauzima metoda komparacije, kojom se upoređuje efekat narativizacije traume iz perspektive i kroz glas jednog lika (*Močvara*) i iz perspektive i kroz narativne glasove više likova (*Poslednja tura*).

Na kraju, metodom dedukcije iz opštih zaključaka, odnosno iz cjelokupnog saznanja o predmetu istraživanja, kandidatkinja utvrđuje odgovore na istraživačka pitanja i potvrđuje hipotezu da narativni izbori u Sviftovim romanima predstavljaju vjerodostojno sredstvo za predstavljanje traume, te da je kroz različite pripovjedne forme autor uspio da prenese, ne samo različite načine na koje se likovi nose sa traumatskim iskustvima, već i da sugerise da neki od tih načina posjeduju konstruktivan terapijski potencijal.

Rezultati i naučni doprinos

Naučni doprinos ove master teze je mnogostruk i slojevit, i ogleda se kako u doprinosu studijama anglistike, naročito studijama savremenih tendencija u angloameričkoj prozi, tako i u danas veoma popularnim i značajnim istraživanjima u različitim disciplinama koje se bave traumom i narativizacijom traumatskog iskustva.

Rad sadrži veoma važne i ubjedljivo izražene uvide u pitanja u vezi sa propovijedanjem traume, te skladno organizovanim i lucidno uobličenim saznanjima doprinosi već opširnoj književnoj kritici o narativizaciji trauma, produbljujući ovu kompleksnu temu čiji uticaj na društvo i pojedinca postaje sve veći u savremenom svijetu. Sažimanjem dosadašnjih istraživanja i donošenjem zaključaka na osnovu detaljnije analize Svftovih romana, ističe se relevantnost narativa kao sredstva predstavljanja traume, kao i značaj analize traume kako u

okviru književnosti, tako i u drugim oblastima. Na našim prostorima se fenomen traume obično analizirao kroz političku prizmu i pokušavalo se doći do zaključaka o tome kako je ratna trauma uticala na rascijep i podjelu društva. Dakle, traumi, kao predmetu istraživanja, pristupalo se uglavnom sa sociološke strane. Ovo istraživanje, analizom iskustava i postupaka likova Swiftovih romana kroz naratološko-psihološku prizmu, nudi sintezu sagledavanja socijalne, istorijske i pojedinačne, tj. lične traume, istražujući uzajamni uticaj između kolektivnih i individualnih trauma.

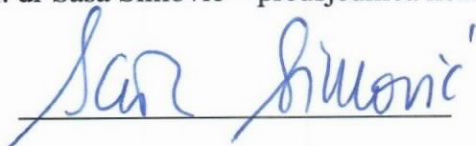
Značajan doprinos ovog master rada prepoznaje se i u primjeni njegovih rezultata i zaključaka u nastavi savremene angloameričke proze, naročito kada je u pitanju proučavanje književnog opusa jednog od najzanimljivijih britanskih autora – Grejema Svifta, čija djela izučavaju naši, kao i studenti anglistike na velikom broju evropskih i svjetskih univerziteta. U tom smislu, teza može poslužiti kao smjernica za produbljivanje i bolje razumijevanje Swiftovih romana *Močvara* i *Poslednja tura* ne samo izučavaocima britanskog romana, već i ljubiteljima književnosti uopšte, budući da se radi o veoma uticajnim djelima za koje se može reći da imaju status savremenih klasika. Relevantnost i bogati književni i humanistički potencijal tema istraženih u ovom radu može poslužiti kao inspiracija i prijedlog drugima za ispitivanje stvaralaštva mnogih pisaca koji propituju granice i mogućnosti predstavlja traume u književnom tekstu.

Zaključak

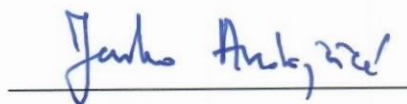
Budući da je Komisija jednoglasno ocijenila da je master rad Magdalene Burzanović veoma promišljeno i studiozno istražio temu, kritički osvijetlio sve postavljene ciljeve i argumentovano i skladno izložio rezultate istraživanja, te da predstavlja značajan doprinos studijama engleske književnosti i savremene književnosti uopšte, predlaže se Vijeću Filološkog fakulteta da prihvati izvještaj i odobri kandidatkinji javnu odbranu master teze pod naslovom „Narativizacija traume u romanima G. Svifta: između *Ich*-forme i višeglasja”.

KOMISIJA

1. Prof. dr Saša Simović – predsjednica komisije

2. Prof. dr Janko Andrijašević – član komisije

3. Prof. dr Vanja Vukićević Garić – mentorka

